

**"ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO'NALISHLARI" nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

COMPULSORY MOTOR INSURANCE IN UZBEKISTAN AS AN INSTITUTION OF SOCIAL COMPENSATION AND FINANCIAL DISCIPLINE

Abdujabborov Islomiddin Asadillo o'g'li

Trainee Lecturer, Department of Economics and Finance

Tashkent International University

E-mail: islomiddinabdujabborov0202@gmail.com Tel: +998 91 505 02 03

Abstract. This thesis analyzes the system of compulsory motor third-party liability insurance in Uzbekistan as an institution that ensures social compensation, financial discipline, and the mass development of the insurance market. While previous studies have mainly evaluated compulsory motor insurance from the perspective of market size, premiums, and payout dynamics, this thesis interprets its primary function as transforming damages caused by road traffic accidents from personal disputes or informal settlements into a regulated financial compensation mechanism.

According to official data, in 2025, insurance premiums for motor third-party liability amounted to 406.165 billion UZS, insurance payouts reached 245.224 billion UZS, and the number of active contracts totaled 6,221,221. These figures demonstrate that this type of insurance is not only a mandatory segment but also an essential component of a broader financial protection system.

The thesis concludes by identifying key priorities for expanding compulsory motor insurance, including digital monitoring, transparency of payments, risk-based tariff setting, and the promotion of insurance culture.

Keywords: compulsory motor insurance, civil liability, social compensation, financial discipline, insurance culture, digitalization, Uzbekistan.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

**MAJBURIY AVTOSUG‘URTA O‘ZBEKISTONDA IJTIMOIIY
KOMPENSATSIYA VA MOLIVAVIY INTIZOM INSTITUTI SIFATIDA**

Abdujabborov Islomiddin Asadillo o‘g‘li

Tashkent International University

“Iqtisodiyot va moliya” kafedrası stajyor-o‘qituvchisi

e-mail: islomiddinabdujabborov0202@gmail.com tel: +998 91 505 02 03

Annotatsiya. Mazkur tezisda O‘zbekistonda transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligini majburiy sug‘urta qilish tizimi ijtimoiy kompensatsiya, moliyaviy intizom va sug‘urta bozori ommaviyligini ta’minlovchi institut sifatida tahlil qilinadi. Avvalgi tadqiqotlarda majburiy avtosug‘urta ko‘proq sug‘urta bozori hajmi, mukofotlar va to‘lovlar dinamikasi nuqtayi nazaridan baholangan bo‘lsa, ushbu tezisda uning asosiy vazifasi yo‘l-transport hodisasi oqibatida yuzaga keladigan zararlarni shaxsiy nizolar yoki norasmiy kelishuvlar doirasidan chiqarib, tartibga solingan moliyaviy kompensatsiya mexanizmiga aylantirish sifatida talqin qilinadi. Rasmiy ma’lumotlarga ko‘ra, 2025-yilda transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligi bo‘yicha sug‘urta mukofotlari 406,165 mlrd so‘mni, sug‘urta to‘lovlari 245,224 mlrd so‘mni, amalda bo‘lgan shartnomalar soni esa 6 221 221 tani tashkil etgan [3, 6–7-b.]. Bu ko‘rsatkichlar mazkur sug‘urta turining nafaqat majburiy segment, balki kengroq moliyaviy himoya tizimidagi amaliy ahamiyatini ko‘rsatadi. Tezis yakunida majburiy avtosug‘urtani kengaytirish uchun raqamli nazorat, to‘lovlar shaffofligi, tariflarning riskga mosligi va sug‘urta madaniyatini oshirish ustuvor yo‘nalishlar sifatida asoslanadi.

Kalit so‘zlar: majburiy avtosug‘urta, fuqarolik javobgarligi, ijtimoiy kompensatsiya, moliyaviy intizom, sug‘urta madaniyati, raqamlashtirish, O‘zbekiston.

Kirish. O‘zbekiston iqtisodiyotida avtomobillashuv jarayoni jadallashgani sari yo‘l-transport hodisalari oqibatida yuzaga keladigan moliyaviy javobgarlik masalasi

**"ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO'NALISHLARI" nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

ham dolzarblashmoqda. Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yilda O'zbekistonda 100 ta uy xo'jaligiga o'rtacha 61 ta yengil avtomobil to'g'ri kelgan; taqqoslash uchun, bu ko'rsatkich 2010-yilda 21 ta, 2015-yilda 42 ta va 2020-yilda 49 ta bo'lgan [5]. Demak, transport vositalarining ko'payishi nafaqat harakatlanish qulayligini oshiradi, balki fuqarolik javobgarligi, mol-mulkka zarar yetkazish va jabrlanuvchi manfaatlarini himoya qilish bilan bog'liq risklarni ham kengaytiradi.

Majburiy avtosug'urta ana shu risklarni bozor mexanizmi orqali boshqarish vositasidir. O'zbekiston Respublikasining "Transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish to'g'risida"gi Qonuni ushbu sohadagi munosabatlarni tartibga soladi va transport vositasi egasining uchinchi shaxslar oldidagi javobgarligini sug'urta mexanizmi orqali qoplashni nazarda tutadi [1]. Shu jihatdan majburiy avtosug'urta ikki tomonlama mazmunga ega: bir tomondan, u haydovchi yoki transport vositasi egasining huquqiy majburiyatidir; ikkinchi tomondan esa, jabrlanuvchining zararini kafolatliroq qoplashga xizmat qiluvchi moliyaviy himoya institutidir.

Ushbu tezisning ilmiy farqi shundaki, unda majburiy avtosug'urta faqat sug'urta bozoridagi mahsulot sifatida emas, balki ijtimoiy kompensatsiya va moliyaviy intizom mexanizmi sifatida yoritiladi. Bunda asosiy savol quyidagicha qo'yiladi: O'zbekistonda majburiy avtosug'urta yo'l-transport risklarini xususiy muammo darajasidan tartibga solingan moliyaviy institut darajasiga olib chiqishda qanday rol o'ynamoqda?

Asosiy qism.

Majburiy avtosug'urtaning institutsional mohiyati. Majburiy avtosug'urta oddiy sug'urta shartnomasi emas. Uning asosida uchinchi shaxs manfaatini himoya qilish g'oyasi yotadi. Ya'ni sug'urtalanuvchi shartnomani o'zi tuzadi, lekin hodisa sodir bo'lganda himoya ko'p hollarda jabrlanuvchi manfaatiga ishlaydi. Bu mexanizm yo'l-

**"ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO'NALISHLARI" nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

transport hodisasi oqibatidagi moliyaviy ziddiyatni shaxslararo nizodan rasmiy kompensatsiya jarayoniga o'tkazadi. Vazirlar Mahkamasining 2008-yil 24-iyundagi 141-son qarori ushbu tizimning amaliy tartiblarini belgilagan. 2025-yil 23-iyuldagi 458-son qaror bilan ushbu tartibda muhim o'zgarish kiritilib, "sug'urta puli — 40 million so'm" iborasi "sug'urta summasi — 80 million so'm" tarzida o'zgartirilishi belgilangan va mazkur norma 2026-yil 1-yanvardan kuchga kirishi ko'rsatilgan [2]. Bu o'zgarish majburiy avtosug'urtaning real himoya darajasini oshirishga qaratilgan muhim institutsional qadamdir. Sug'urta summasining oshirilishi bir vaqtning o'zida uchta oqibatga ega bo'lishi mumkin. Birinchidan, jabrlanuvchining mol-mulkiga yetkazilgan zarar qamrovi kengayadi. Ikkinchidan, sug'urtalovchilar uchun riskni baholash va zaxira shakllantirish mas'uliyati kuchayadi. Uchinchidan, tariflar, to'lovlar va da'volarni ko'rib chiqish amaliyoti yanada aniqroq aktuariy asosga ehtiyoj sezadi. Demak, limit oshirilishi faqat ijtimoiy himoyani emas, balki sug'urta bozorining kasbiy va moliyaviy intizomini ham kuchaytiruvchi omil sifatida qaralishi lozim.

Statistik ko'rsatkichlar va kompensatsiya funksiyasi. NAPPning 2025-yil yakunlari bo'yicha rasmiy ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston sug'urta bozorida jami sug'urta mukofotlari 13 463,491 mlrd so'mni, sug'urta to'lovlari 2 985,534 mlrd so'mni tashkil etgan [3, 6-b.]. Majburiy sug'urta segmentida esa mukofotlar 959,082 mlrd so'mga, to'lovlar 405,304 mlrd so'mga yetgan [3, 6-b.]. Transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligi bo'yicha mukofotlar 406,165 mlrd so'm, to'lovlar 245,224 mlrd so'm va majburiyatlar 248,732 mlrd so'mni tashkil etgan [3, 6-b.].

Ushbu raqamlar majburiy avtosug'urtaning kompensatsiya funksiyasi kuchli ekanini ko'rsatadi. Muallif hisob-kitobiga ko'ra, 2025-yilda avtofuqarolik javobgarligi majburiy sug'urta mukofotlarining taxminan 42,3 foizini, majburiy sug'urta to'lovlarining esa 60,5 foizini shakllantirgan. Bu nisbat muhim xulosaga olib keladi: majburiy

**"ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO'NALISHLARI" nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

avtosug'urta majburiy sug'urta segmentida nafaqat katta mukofot yig'uvchi, balki eng faol to'lov amalga oshiruvchi yo'nalishlardan biridir. Shartnomalar soni ham ushbu yo'nalishning ommaviyligini tasdiqlaydi. 2025-yilda majburiy sug'urta bo'yicha amalda bo'lgan jami 6 305 958 shartnomaning 6 221 221 tasi, yangi tuzilgan 6 235 438 shartnomaning esa 6 141 455 tasi transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligi sug'urtasiga to'g'ri kelgan [3, 7-b.]. Bu majburiy sug'urta shartnomalarining qariyb 98 foizdan ortig'i aynan avtosug'urta bilan bog'liqligini bildiradi.

1-jadval.

Majburiy avtosug'urtaning ijtimoiy-moliyaviy masshtabi, 2025-yil

Ko'rsatkich	Miqdor	Mazmuniy talqin
Avtofuqarolik javobgarligi mukofotlari	406,165 mlrd so'm	Sug'urtalovchilar uchun barqaror ommaviy pul oqimi
Avtofuqarolik javobgarligi to'lovlari	245,224 mlrd so'm	Jabrlanuvchilar zararini qoplashning real kompensatsiya kanali
Amaldagi shartnomalar	6 221 221 dona	Sug'urta mexanizmining keng ommaviy qamrovi
Yangi tuzilgan shartnomalar	6 141 455 dona	Segmentning yillik yangilanish va kengayish salohiyati
Sug'urta summasi bo'yicha yangi limit	80 mln so'm	2026-yildan real himoya darajasini oshirish omili

Manba: NAPP va Lex.uz ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi [2; 3].

Raqamlashtirish va moliyaviy intizom. Majburiy avtosug'urtani kengaytirishning muhim omillaridan biri raqamlashtirishdir. Prezidentning 2024-yil 1-martdagi PQ-108-

**"ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO'NALISHLARI" nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

son qarori sug'urta xizmatlari bozorini rivojlantirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni belgiladi [4]. Ushbu yo'nalishdagi islohotlarning mohiyati shundan iboratki, polislarni rasmiylashtirish, ma'lumotlarni ro'yxatdan o'tkazish va sug'urta da'volarini kuzatish yagona axborot tizimi orqali amalga oshirilishi bosqichma-bosqich kuchaytirilmoqda. Raqamlashtirish majburiy avtosug'urtada uch muammoni kamaytirishi mumkin. Birinchisi — soxta yoki noto'liq polislar muammosi. Ikkinchisi — sug'urta hodisasi bo'yicha ma'lumotlarning kechikishi yoki tarqoqligi. Uchinchisi — to'lovlar ijrosi ustidan monitoringning yetarli emasligi. Agar yagona axborot tizimi transport vositalarini ro'yxatdan o'tkazish, texnik ko'rik, yo'l harakati xavfsizligi ma'lumotlari va sug'urta da'volari bilan integratsiya qilinsa, majburiy avtosug'urta faqat majburiyat emas, balki riskni oldindan kuzatish va boshqarish vositasiga aylanishi mumkin. Bu yerda asosiy masala shartnoma sonini ko'paytirish bilan cheklanmaydi. Muhim jihat — har bir shartnoma real, tekshiriladigan va to'lovga qodir sug'urta himoyasiga aylanishidir. Shu sabab majburiy avtosug'urtaning kelgusi rivoji qamrov kengayishi, tariflarning adolatliligi, zararlarni baholash aniqligi va to'lovlarni tezlashtirish mezonlari bilan bog'liq bo'lishi lozim.

Xalqaro taqqoslash va O'zbekiston uchun xulosa. O'zbekiston sug'urta bozori o'sib borayotgan bo'lsa-da, uning makroiqtisodiy chuqurligi hali past. 2025-yilda jami sug'urta mukofotlari 13,463 trln so'm bo'lgan [3, 6-b.], YAIM esa 1 849,7 trln so'mni tashkil etgan [6]. Bu ma'lumotlar asosida sug'urta mukofotlarining YAIMga nisbati taxminan 0,73 foiz atrofida bo'ladi. OECD ma'lumotiga ko'ra, 2024-yilda OECD mamlakatlarida sug'urta penetratsiyasi o'rtacha 6,2 foizni tashkil etgan [7]. Ushbu taqqoslash majburiy avtosug'urtaning O'zbekistonda yanada rivojlanish salohiyati borligini ko'rsatadi. Biroq rivojlanish faqat tariflarni oshirish yoki shartnomalarni ko'paytirish bilan emas, balki tizimning ishonchliligini kuchaytirish bilan ta'minlanishi

**"ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO'NALISHLARI" nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

zarur. Chunki majburiy sug'urtada aholi uni ixtiyoriy tanlamaydi, balki qonuniy majburiyat sifatida qabul qiladi. Shuning uchun bunday mahsulotda ishonch, shaffoflik va real to'lov intizomi ixtiyoriy sug'urtaga nisbatan ham muhimroqdir.

Xulosa va takliflar

Majburiy avtosug'urta O'zbekiston sharoitida uchta asosiy vazifani bajaradi. Birinchidan, u yo'l-transport hodisasi oqibatida jabrlanuvchiga yetkazilgan zararni qoplash orqali ijtimoiy kompensatsiya vazifasini bajaradi. Ikkinchidan, u transport vositasi egalarining moliyaviy javobgarligini tartibga soladi va norasmiy kelishuvlar o'rniga huquqiy-moliyaviy mexanizmni qo'yadi. Uchinchidan, u sug'urta bozoriga ommaviy kirish kanali bo'lib, aholining sug'urta xizmatlari bilan amaliy aloqasini kengaytiradi. Tahlil asosida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin. Birinchidan, majburiy avtosug'urtada da'volarni ko'rib chiqish va to'lovlarni amalga oshirish bo'yicha ochiq xizmat standartlari kuchaytirilishi lozim. Ikkinchidan, tarif siyosati transport vositasi turi, hudud, haydovchilik tarixi va zarar ko'rsatkichlariga ko'proq bog'lanishi kerak. Uchinchidan, 2026-yildan sug'urta summasining 80 mln so'mga oshirilishi amaliyotda real kompensatsiya samaradorligi bilan kuzatib borilishi zarur. To'rtinchidan, yagona axborot tizimi texnik ko'rik, ro'yxatdan o'tkazish va yo'l harakati xavfsizligi ma'lumotlari bilan integratsiya qilinsa, qamrov va nazorat sifati oshadi. Beshinchidan, majburiy avtosug'urta bo'yicha aholiga oddiy tilda tushuntirish beruvchi raqamli kalkulyatorlar, da'vo yo'riqnomalari va to'lov muddatlari bo'yicha ochiq ma'lumotlar kengaytirilishi maqsadga muvofiq. Umuman olganda, majburiy avtosug'urta O'zbekiston iqtisodiyotida faqat majburiy to'lov yoki formal polis emas. U yo'l-transport risklarini moliyaviy boshqarish, jabrlanuvchilar manfaatini himoya qilish, sug'urta madaniyatini shakllantirish va moliyaviy intizomni mustahkamlashning muhim institutsional vositasidir. Kelgusida uning samaradorligi shartnomalar soni bilan

**"ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO'NALISHLARI" nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

emas, balki real qamrov, tezkor to'lov, adolatli tarif va fuqarolar ishonchi bilan baholanishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi. (2008). *Transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish to'g'risidagi O'RQ-155-son Qonun*. Lex.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2025). *O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sug'urta xizmatlari bozorini yanada rivojlantirishning kompleks chora-tadbirlari to'g'risida" 2024-yil 1-martdagi PQ-108-son qarorini amalga oshirish chora-tadbirlari haqidagi 458-son qaror*. Lex.uz.
3. O'zbekiston Respublikasi Istiqbolli loyihalar milliy agentligi. (2026). *O'zbekiston Respublikasi sug'urta bozorining 2025-yil yakunlari bo'yicha umumiy ko'rsatkichlari*. NAPP.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2024). *Sug'urta xizmatlari bozorini yanada rivojlantirishning kompleks chora-tadbirlari to'g'risidagi PQ-108-son qaror*. Lex.uz.
5. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). *O'zbekistonda 100 ta uy xo'jaligiga nechta avtomobil to'g'ri keladi?* Stat.uz.
6. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). *2025-yilda O'zbekiston yalpi ichki mahsuloti hajmi 7,7 foizga o'sdi*. Stat.uz.
7. OECD. (2025). *Global Insurance Market Trends 2025*. OECD Publishing.